

□ Fædrelandsvennen

Kronikk 5. april 2018

- Det kan synes som vi i egne øyne er i besittelse av en forsvars- og sikkerhetspolitisk "sosial kapital" som i NATO-sammenheng er så formidabel at vi kan tillate oss å innta en avslappet holdning til 2-prosentmålet, skriver artikkelforfatteren.

NATOs to-prosentmål og Norge

Presidentkandidat Donald Trumps uttalelse for et par år siden om at NATO er en "avleggs" organisasjon slo sjokkbølger inn i det vesteuropeiske sikkerhetspolitiske aktørmiljø.

Odd Gunnar Skagestad

MAG.ART.

OPPDATERT: 05.APR.2018 09:59

PUBLISERT: 06.APR.2018 08:00

Det hele roet seg etterhvert ned – som president modifiserte for ikke å si reverserte Trump sin oppfatning. Han har imidlertid fastholdt og gjentatt det amerikanske krav om at de europeiske NATO-medlemsland må ta en større del av ansvaret for sin egen sikkerhet.

Konkret kommer dette til uttrykk i kravet – som det ble fattet vedtak om på NATO-toppmøtet i Wales i 2014 – om at partene innen 2024 øker sine forsvarsbudsjetter til en andel på 2 % av de respektive lands bruttonasjonalprodukt (BNP). Siden dengang har 2-prosentmålet vært en gjenganger i norsk forsvarsdebatt – med ulike vinklinger og vektlegginger.

I påfallende høy grad har vi vært vitne til at betydningen av 2-prosentmålet har vært nedtonet og til dels bagatellisert – iallfall hva betydningen for Norge angår. Forsvarets andel av Norges BNP ligger for tiden på ca. 1,57 % av BNP. I henhold til Langtidsplanen (LTP) skal det bevilges 165 mrd kroner ekstra til Forsvaret over en 20-årsperiode. Ifølge våre tallknusere vil dette neppe være nok til å medføre noen økning i denne prosentandelen.

Enkelte politikere forteller meg at erfaringsmessig vil det alltid inntreffe et betydelig utilsiktet overforbruk – betydelig nok til at vi trolig likevel kommer til å nå 2-prosentmålet. I mine ører lyder dette i overkant optimistisk, om man kan si det slik. Uansett forutsetter Langtidsplanen at de bebudede bevilgninger faktisk blir foretatt av de fremtidige Storting når den tid kommer. Svakhetene ved å operere med et slikt prosentmål, har hele tiden vært åpenbare.

Det man behøver, er mer og fremfor alt bedre forsvar for pengene. En slik prosentandel vil ikke nødvendigvis bidra i så måte. Prosentmålet kan tvertom gi et misvisende bilde av utviklingen i rike land med et økende BNP: Her vil man kunne oppleve at en reell styrkelse av forsvarsevnen (f.eks. gjennom reformer, modernisering, effektivisering m.v.) samtidig kan gi seg uttrykk i en redusert prosentandel.

Dette er et scenario som vil kunne være aktuelt blant annet for Norges vedkommende. Spesielt for Norges vedkommende har vi også sett en tendens til at vi trøster oss med at vårt bidrag til NATO er så stort og viktig at det mer enn oppveier spørsmålet om vi når 2-prosentmålet eller ei. Vår strategiske beliggenhet i det høye nord er i seg selv et aktivum, og vi er en verdifull partner som sentral bidragsyter i etterretningssamarbeidet med våre viktigste NATO-allierte. Vi stiller opp med vår unike ekspertise, vi har troppestyrker i Litauen, og vi viker ikke unna når det blir krevet for å delta i skarpe oppdrag – det være seg i Libya, Afghanistan, Irak eller (endog!) Niger.

Vår troverdighet som en verdifull alliansepartner er grunnfestet og møter stor anerkjennelse – ikke minst fra vår hovedallierte USA, noe vi atter en gang fikk bekreftet ved statsminister Solbergs møte med president Trump i januar. Det kan synes som vi i egne øyne er i besittelse av en forsvars- og sikkerhetspolitisk "sosial kapital" som i NATO-sammenheng er så formidabel at vi kan tillate oss å innta en avslappet holdning til 2-prosentmålet.

Hvorfor er 2-prosentmålet likevel viktig for Norge? I en artikkel i Aftenposten 28. februar gir Nils Holme en konkretisering av hvilke mangler 2-prosentmålet kan bidra til å løse.

Det aller viktigste – hvor NATO-vedtaket om å bringe forsvarsbudsjettet opp i 2 prosent av BNP kommer avgjørende inn – er så raskt som mulig å bringe dagens hæravdelinger, marinefartøyer og kampfly opp i stridsdyktig stand. Som Holme påpeker, vil en slik utvikling innebære en budsjettøkning fra 2017 til 2024 på 30 prosent, og samtidig finansiere en tredobling av Forsvarets kapasitet i løpet av få år.

Dette er mulig fordi vi har foretatt store investeringer som vi i dag ikke utnytter på grunn av for små driftsbudsjetter og kritiske mangler på spesielle kapasiteter.

Det består med andre ord et behov som må avhjelpes nå – ikke som et kjeft ønskemål i løpet av en i og for seg velment og velbegrunnet Langtidsplan. De forhold som Holme trekker frem, utgjør etter mitt syn en selvstendig begrunnelse (og uavhengig av innholdet i LTP) for hvorfor 2-prosentmålet bør gis et sterkere fokus og en høyere prioritet enn hva forholdet synes å være i dag. Det viktigste hensynet som vi bør ta i betraktning når 2-prosentmålet diskuteres, er likevel den politiske signaleffekten. Et slikt måltall – uansett hvor lite relevant det måtte hevdes å være – vil nødvendigvis anta karakter av en politisk markør.

Det forhold at NATOs toppmøte i sin tid har truffet et slikt vedtak innebærer at saken har fått en egendynamikk, som en synlig og målbar størrelse. Alliansepartnerne vil uvegerlig måle hverandre – og selv bli målt – i henhold til hvordan de presterer i forhold til 2-prosenten. Og ikke minst signalene fra Washington tyder på at dette er noe som amerikanerne er stadig sterkere opptatt av. Dette er et uttrykk for en bred tverrpolitisk enighet, hvor 2-prosentmålet trolig anses som et ytterst beskjedent minstemål.

Vi må gjerne tro at våre verdifulle bidrag og vår store troverdighet i NATO-samarbeidet gir oss en særstilling som gjør at vi kan dispensere fra andre nominelle kriterier, men er det grunn til å tro at våre øvrige NATO-partnere uten videre kjøper vårt selvbilde? Og fremfor alt, bør vi tro at vår hovedallierte USA over tid vil la seg imponere av våre forsikringer om at våre eksepsjonelt verdifulle samarbeidsbidrag mer enn oppveier en manglende økning av forsvarsbudsjettets andel av BNP?

NATOs neste toppmøte finner sted i Brussel 11.-12. juli. Da vil vi trolig møte 2-prosentkravet med full styrke. Da bør Norge være forberedt på å måtte foreta en realitetsorientering hva angår våre fromme antagelser om at vårt inflaterte selvbilde og antatte særstilling tåler et møte med vedtatte og målbare forpliktelser.